

แนวทางการจัดการขยะชุมชนแบบมีส่วนร่วมของประชาชน: กรณีศึกษา
องค์การบริหารส่วนตำบลตาโกน อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ
The Guideline for Community Waste Management by People's
Participation: A Case Study of Takon Sub-district Administrative
Organization, Muangchan District, Srisaket Province

ประเสริฐ บัวจันอัฐ¹
Prasert Boujunaut¹

Received : July 10, 2018; Revised : October 25, 2018; Accepted : October 25, 2018

บทคัดย่อ (Abstract)

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการจัดการขยะชุมชนของประชาชน 2) ศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะชุมชนของประชาชน และ 3) ศึกษาแนวทางในการจัดการขยะชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลตาโกน อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ หัวหน้าครัวเรือนที่ จำนวน 310 ครัวเรือน และผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ 40 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถาม การสังเกต และการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า สภาพการจัดการขยะภายในครัวเรือน พบว่า ถังขยะที่รองรับในบ้านส่วนใหญ่มีภาชนะหรือที่รองรับแบบไม่มีฝาปิดมากที่สุด ขยะที่มีปริมาณมากที่สุดในแต่ละวันของครัวเรือนอันดับที่ 1 คือ ถุงพลาสติก ขวด กระป๋อง ส่วนการจัดการขยะในครัวเรือนใช้วิธีการเผามากที่สุด ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.04$) สำหรับแนวทางการจัดการขยะชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลตาโกน คือ ปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกให้แก่เด็กเยาวชนและประชาชนในพื้นที่ สร้างแนวทางและวินัยในการคัดแยกขยะจากต้นทาง โดยการออกให้ความรู้แก่ประชาชน เกี่ยวกับการคัดแยกขยะ ส่งเสริมการลดปริมาณขยะ และให้สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้ กำหนดจุดวางขยะที่ชัดเจน กำหนดวันจัดเก็บ เช่น วันคีเก็บขยะแห้ง วันคูเก็บขยะเปียก โดยมีป้ายประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบในแนวปฏิบัติ

คำสำคัญ (Keywords) : แนวทางการจัดการขยะชุมชน, การจัดการขยะชุมชน, การมีส่วนร่วม

¹วิทยาลัยกฎหมายและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ; College of Law and Government, Sisaket Rajabhat University, Thailand; e-mail : Prasert.b@sskru.ac.th

Abstract

The purposes of this research were 1) to study the condition of community waste management by people, 2) to study the process of people participation in community waste management and 3) to study the guidelines for community waste management by people's participation of Takon Sub-district Administrative Organization, Muang Chan District, Sisaket province. Mixed Methods Research used in this research. Examples used in the research are 310 households and 40 key informants. The research instrument was questionnaires, observation and group discussions. Quantitative data analysis used descriptive statistics including percentage, mean and standard deviation. The qualitative data analysis used content analysis. The research found that waste management within household which appears on garbage bin preservation usefulness largely container vessels or product with container with cap and container without cap. The Most waste of dairy life in household is the first one such as plastic, bottle, aluminum bin. Also, the waste management in household is cordially by burning method mostly. Moreover, the aspect of people participation all entire is on point of view at the most opinion value ($\bar{x} = 4.04$). The guidelines for community waste management of the Ta Kao Sub-district Administrative Organization, namely, cultivating and raise awareness for children, youth and people in the area, strengthening the guidelines and discipline in separating waste from the source by issuing knowledge to the public about waste separation. In addition, promoting waste reduction including waste recycle & reuse, obviously waste determination, waste collection on date such as odd number day to dry waste collection, even number day wet waste collection to public relation board people acknowledgement to practice implementation consequently.

Keywords : Guideline for Community Waste Management, Community Waste Management, Participation

บทนำ (Introduction)

ประเทศไทยกำลังพัฒนาประเทศจากสังคมเกษตรกรรมสู่สังคมอุตสาหกรรม จนทำให้เกิดมีการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตเดิมของประชาชนในพื้นที่ โดยแต่เดิมพื้นที่ส่วนใหญ่ในชนบทใช้เป็นแหล่งผลิตพืชผลทางการเกษตรถูกเปลี่ยนเป็นนิคมอุตสาหกรรม มีการตั้งโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ที่ต้องการใช้พื้นที่จำนวนมาก ต้องใช้แรงงานคนจำนวนมากเพื่อเพิ่มผลผลิตให้กับโรงงานอุตสาหกรรมเกิดการอพยพของแรงงานจากชนบทมาสู่เมือง มีการรวมตัวกันอยู่เป็นกระจุกกลายเป็นชุมชนอย่างหนาแน่นเป็นเมืองขนาดใหญ่ เมื่อมีการรวมตัวของชุมชนซึ่งปัญหามักตามมาอย่างมากมายคือ ปัญหา

ขยะเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก โดยที่ปริมาณขยะมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุก ๆ ปี จากการสำรวจของกรมควบคุมมลพิษในปี พ.ศ. 2551 พบว่า ประเทศไทยมีปริมาณขยะมูลฝอยจากชุมชน 14.3 ล้านตัน หรือประมาณวันละ 39,221 ตัน ทำให้การจัดขยะมูลฝอยเหล่านี้ไม่ทันกับปริมาณขยะที่เกิด ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถกำจัดขยะได้เพียง 60-80% เท่านั้น และขยะที่รวบรวมเหล่านี้ มีเพียง 20% เท่านั้น ที่นำไปฝังกลบอย่างถูกหลักวิชาการ ประชาชนส่วนมากขาดจิตสำนึก หรือตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม ทำให้เกิดปัญหาเรื่องขยะล้นเมืองทุกจังหวัดทุกชุมชน ต้องเสียงบประมาณเป็นจำนวนมากเพื่อมาจัดการกับปัญหานี้ ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญที่มีความจำเป็นต้องแก้ไขอย่างเร่งด่วน (Leksomboon, 2014 : 2)

ขยะเป็นปัญหาสำคัญของชุมชนโดยเฉพาะเมืองขนาดใหญ่ที่มีประชากรจำนวนมาก ก่อให้เกิดผลเสียต่อสิ่งแวดล้อมซึ่งนับวันจะมีความรุนแรงขึ้นอย่างต่อเนื่อง จนเกิดปัญหาขยะล้นเมือง ส่งผลกระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะปัจจุบันมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจ สังคม ประกอบกับค่านิยมการบริโภค ส่งผลให้มีการผลิตสินค้าและบรรจุภัณฑ์ในรูปแบบต่าง ๆ กัน เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคมากขึ้นทั้งสินค้าและบรรจุภัณฑ์ส่วนใหญ่มีกระบวนการผลิตที่ซับซ้อน วัสดุที่สลายตัวตามธรรมชาติช้าและยากแก่การกำจัด (Theinchoop, 2010 : 1) ซึ่งจากรายงานสถานการณ์ขยะมูลฝอยในชุมชน ปี 2555 ของกรมควบคุมมลพิษ พบว่ามีขยะเกิดขึ้นประมาณ 16 ล้านตัน หรือ 43,000 ตันต่อวัน ลดลงจากปีที่ผ่านมาประมาณ 8 หมื่นตัน (ปี 2554 มีขยะเพิ่มขึ้นมากกว่าปกติจากกรณีอุทกภัย) โดยร้อยละ 22 เป็นขยะที่เกิดขึ้นในกรุงเทพมหานคร (9,800 ตันต่อวัน) ทั้งนี้ ขยะทั้งหมดถูกนำไปกำจัดอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการเพียง 5.8 ล้านตัน หรือร้อยละ 36 ขยะส่วนที่เหลือกว่า 10 ล้านตัน ถูกกำจัดทิ้งโดยการเผา กองทิ้งในบ่อดินเก่าหรือพื้นที่รกร้าง ซึ่งส่วนที่จัดการไม่ถูกต้องจะเพิ่มขึ้นทุกปีจากขยะคั่งค้างและปริมาณขยะที่เพิ่มขึ้น (Department of Pollution Control, 2012 : 2)

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นองค์กรที่มีหน้าที่และบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการจัดการขยะมูลฝอย เพราะเป็นหน่วยงานที่ใกล้ชิดประชาชน และสามารถประสานความเข้าใจ ความร่วมมือกับประชาชนในท้องถิ่นให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนได้ ซึ่งในส่วนนี้ถือเป็นภาระหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ในมาตราที่ 16 ได้กำหนดไว้ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยให้ เทศบาล เมืองพัทยา และ องค์การบริหารส่วนตำบล มีอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นของตนเอง ในการกำจัดมูลฝอย สิ่งปฏิกูล และน้ำเสีย

องค์การบริหารส่วนตำบลตาโกน ตำบลตาโกน อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ เป็นอีกหนึ่งหน่วยงานหนึ่งที่มีหน้าที่ตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการกำจัดขยะมูลฝอยภายในเขตชุมชนที่รับผิดชอบ และมีหน้าที่จัดกิจกรรมส่งเสริมความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม การสร้างจิตสำนึกให้แก่ประชาชน เยาวชน ในท้องถิ่น ให้เกิดความตระหนักและเห็นความสำคัญของปัญหาขยะ มูลฝอย ซึ่งมีผลกระทบต่อ

สิ่งแวดล้อม สุขภาวะของชุมชน ในขณะเดียวกันองค์การบริหารส่วนตำบลตาโกนได้ตระหนักถึงปัญหาดังกล่าว จึงได้กำหนดวิธีการที่จะเป็นการลดจำนวนขยะภายในชุมชน หรือกำหนดแนวทางในการจัดการขยะภายในชุมชนที่หน่วยงานรับผิดชอบ การนำขยะไปผ่านกรรมวิธีที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อีก เช่นการทำให้ประชาชนเกิดความรู้ความเข้าใจในการจัดการขยะมูลฝอย วิธีลดปริมาณของขยะ วิธีการคัดแยกขยะ หรือแม้แต่วิธีการจัดให้มีสถานที่ทิ้งขยะตามวัน และเวลาที่กำหนด เพื่อเป็นการสร้างวัฒนธรรมในการทิ้งขยะ และการใช้ประโยชน์จากขยะ ซึ่งวิธีการดังกล่าวเป็นสิ่งที่ยังองค์การบริหารส่วนตำบลตาโกนให้ความสำคัญพยายามหาแนวทางในการจัดการขยะภายในชุมชนเพื่อให้ชุมชนท้องถิ่นของตนเองมีความสะอาดปราศจากมลพิษที่มาจากกาทิ้งขยะไม่เป็นที่

จากสภาพปัญหาของขยะภายในชุมชนที่ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่สำรวจ และสังเกตเกี่ยวกับพฤติกรรมกาทิ้งขยะของประชาชนภายในชุมชน จากการสังเกตโดยได้รับความอนุเคราะห์จากคณะผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลตาโกนพบว่า ประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดการขยะอย่างเป็นระบบ รวมทั้งวิธีการคัดแยกที่จะทำให้การจัดการขยะง่ายยิ่งขึ้น ดังนั้นด้วยบทบาทหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลที่จะต้องดำเนินการให้เรียบร้อยและมีประสิทธิภาพภายในชุมชนที่รับผิดชอบ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษากระบวนการจัดการขยะชุมชนและแนวทาง การเสนอแนวคิด วิธีการจัดการแก้ปัญหาขยะของชุมชนที่มีความเหมาะสม ด้วยการระดมความคิดเห็นจากประชาชนทุกกลุ่มภายในชุมชนของตำบลตาโกนเพื่อเป็นการแก้ปัญหาของขยะมูลฝอยที่นับวันจะทวีความรุนแรง และมีปริมาณมากขึ้นเพื่อให้ได้ข้อมูลนำมาใช้เป็นแนวทางในการจัดการขยะของชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการขยะชุมชนของประชาชน กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลตาโกนอำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ
2. เพื่อศึกษา กระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะชุมชนของประชาชน กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลตาโกน อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ
3. เพื่อศึกษาแนวทางในการจัดการขยะในชุมชน กรณีศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลตาโกน อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การวิจัยแนวทางการจัดการขยะชุมชนแบบมีส่วนร่วมของประชาชน กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลตาโกน เป็นการวิจัยแบบผสม (Mixed methods) โดยใช้วิธีการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยศึกษาวิจัยประชากรที่อาศัยในเขตพื้นที่ตำบลตาโกน อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการตามกระบวนการทางวิจัย ตามลำดับต่อไปนี้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล 2 ชนิด คือ

1. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ ประกอบด้วยแบบสอบถาม จำนวน 4 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลจำนวน 8 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ อาชีพ รายได้ สถานภาพในชุมชน จำนวนสมาชิกภายในครัวเรือน

ตอนที่ 2 สอบถามข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการจัดการขยะภายในครัวเรือน จำนวน 6 ข้อ เป็นคำถามปลายปิดและปลายเปิดรวมกัน

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจในการจัดการขยะภายในชุมชน โดยเป็นคำถามให้เลือกตอบ 2 ตัวเลือกคือ ถูกต้องและไม่ถูกต้อง โดยรวมทั้งหมด 12 ข้อ

ตอนที่ 4 คำถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการมีส่วนร่วม ในการค้นหาปัญหาความต้องการในด้านต่างๆ จำนวน 20 ข้อ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในเชิงคุณภาพนั้นผู้วิจัยใช้กระบวนการ ประชุมเชิงปฏิบัติการโดยสนทนากลุ่ม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 และข้อที่ 2 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

1.1 ขออนุญาตสำนักงานจากคณบดี วิทยาลัยกฎหมายและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ถึงนายกองค์การบริหารส่วนตำบลตาโกน อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ และผู้นำชุมชน เพื่อแจ้งวัตถุประสงค์และขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

1.2 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยประสานงานกับนายกองค์การบริหารส่วนตำบลตาโกน อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ และผู้นำชุมชน

1.3 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่ได้กำหนดไว้

1.4 ตรวจสอบความครบถ้วนของแบบสอบถามที่ได้รับคืน และนำไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

2. การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ผู้วิจัยได้ใช้การประชุมเชิงปฏิบัติการ จากกลุ่มเป้าหมายที่กำหนดไว้โดยสนทนากลุ่มครั้งที่ 1 เป็นผู้นำชุมชนและตัวแทนของประชาชนเพื่อศึกษาสภาพของปัญหาที่ผ่านมามาตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน เพื่อวิเคราะห์ปัญหา ผลกระทบและแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น และครั้งที่ 2 เป็นการประชุมสนทนากลุ่มผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ประกอบด้วย นายกรองนายก ประธานสภา สมาชิกสภา ผู้นำชุมชน และตัวแทนชุมชน เพื่อทราบปัญหา อุปสรรค แนวทางการดำเนินงาน และแนวทางแก้ไขการจัดการขยะภายในชุมชน

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ระดับของการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะชุมชน โดยการหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ตามเกณฑ์ที่กำหนด ในการค้นหาปัญหาในด้านต่างๆ โดยใช้แบบสอบถามเป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale)

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม (Focus group) จะใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Research) โดยการวิเคราะห์เชิงอธิบาย (Explanatory Analysis) และการวิเคราะห์เนื้อหาจากเอกสาร และการพรรณาคความ (Content Analysis)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์สถานภาพทั่วไปคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ค่าสถิติพื้นฐานที่ใช้ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ

2. การวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน ค่าสถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3. การวิเคราะห์ข้อมูลแบบการประชุมเชิงปฏิบัติการโดยใช้การสนทนากลุ่ม (Focus group) จะใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Research) โดยการวิเคราะห์เชิงอธิบาย (Explanatory Analysis) การวิเคราะห์เนื้อหาจากเอกสารและการพรรณาคความ (Content Analysis)

ผลการวิจัย (Research Results)

สภาพการจัดการขยะภายในครัวเรือน พบว่า ถังขยะที่รองรับในบ้านส่วนใหญ่มีภาชนะหรือที่รองรับแบบไม่มีฝาปิด คิดเป็นร้อยละ 78.1 รองลงมาคือ มีภาชนะรองรับแบบมีฝาปิด ร้อยละ 17.7 และไม่มีภาชนะหรือที่รองรับ ร้อยละ 4.2 ขยะที่มีปริมาณมากที่สุดในแต่ละวันของครัวเรือนอันดับที่ 1 คือ ถุงพลาสติก ขวด กระจง จำนวน 173 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 55.8 ลำดับที่ 2 คือ ขวดบรรจุเครื่องดื่ม ขวดเครื่องปรุงอาหาร จำนวน 116 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 37.4 และลำดับที่ 3 คือ กิ่งไม้ ใบไม้ หญ้าแห้ง จำนวน 168 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 54.2 การจัดการขยะในครัวเรือนใช้วิธีการเผา ร้อยละ 78.4 เก็บส่งให้รถเก็บขยะ 21.0 ฝังกลบและใส่ในหลุมขยะร้อยละ 0.3

ตารางแสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

ข้อที่	การมีส่วนร่วมของประชาชน	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1	ด้านการมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและการวิเคราะห์ปัญหา	4.03	0.67	มาก
2	ด้านการวางแผนการจัดการขยะในชุมชน	3.96	0.70	มาก
3	การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน	4.10	0.59	มาก
4	การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	4.11	0.68	มาก
5	การมีส่วนร่วมในการติดตาม ประเมินผล	4.01	0.68	มาก
	รวม	4.04	0.56	มาก

จากตารางกระบวนกรมีส่วนร่วมของประชาชนโดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.04$, S.D. = 0.56) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความคิดเห็น ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.11$, S.D. = 0.68) รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$, S.D. = 0.59) ด้านการมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและการวิเคราะห์ปัญหา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.03$, S.D. = 0.67) การมีส่วนร่วมในการติดตาม ประเมินผล อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.01$, S.D. = 0.68) และด้านการวางแผนการจัดการขยะในชุมชน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.96$, S.D. = 0.70) ตามลำดับ

แนวทางการจัดการขยะขององค์การบริหารส่วนตำบลเป็นการประชุมกลุ่มของผู้บริหาร ผู้นำชุมชน ตัวแทนของประชาชนเพื่อสรุปแนวทางในการจัดการขยะร่วมกันโดยการนำข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 1 มาประกอบการพิจารณาสรุปแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลตาโกนอำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ โดยสรุปวิธีการดำเนินการตามแนวทางมีดังนี้ คือ 1) ปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกให้แก่เด็กเยาวชนและประชาชนในพื้นที่ ในการลดปริมาณการผลิตขยะมูลฝอย โดยรณรงค์ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการลดการผลิตขยะมูลฝอยในแต่ละวัน 2) สร้างแนวทางและวินัยในการคัดแยกขยะจากต้นทาง โดยการออกให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับการคัดแยกขยะ การบริหารจัดการขยะในครัวเรือนและชุมชนของตน 3) ส่งเสริมการลดปริมาณขยะ ลดภาระค่าใช้จ่ายและลดพื้นที่ในการกำจัดขยะและให้สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้ หรือการรวบรวมเพื่อนำไปสู่การแปรรูปเพื่อใช้ใหม่ และมีการจัดระบบวิธีจัดเก็บขยะโดยมีการกำหนดแนวทางในการจัดการขยะในแต่ละขั้นตอน โดยที่ไม่ส่งผลกระทบต่อประชาชนในชุมชน

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

จากการวิจัยแนวทางการจัดการขยะชุมชนแบบมีส่วนร่วม กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลตาโกน อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

สภาพการจัดการขยะภายในครัวเรือน พบว่า ถึงขยะที่รองรับในบ้านส่วนใหญ่มีภาชนะหรือที่รองรับแบบไม่มีฝาปิด สาเหตุอาจเกิดจากแนวความคิดของประชาชนส่วนใหญ่มองว่าภาชนะที่

รองรับถ้ามีฝาปิดจะทำให้บรรจุขยะได้จำนวนน้อยกว่าภาชนะที่ไม่มีฝา เป็นการแสดงถึงการขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดการขยะในครัวเรือนของประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Leksomboon (2014 : 88; Meenakorn, 2011 : 43-44). ที่พบว่าประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการขยะในครัวเรือนขยะที่มีปริมาณมากที่สุดในแต่ละวันของครัวเรือน คือ ถุงพลาสติก ขวด กระจก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก พฤติกรรมการบริโภคของประชาชนมีการปรับเปลี่ยนเพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน โดยหันมาบริโภคอาหารสำเร็จรูปที่บรรจุโดยถุงพลาสติก กล่องโฟม และบริโภคอาหารกระป๋องมากยิ่งขึ้น จากสาเหตุดังกล่าวก่อให้เกิดปริมาณขยะเพิ่มขึ้นทุกวัน และขาดวิธีการจัดการขยะอย่างเป็นระบบ ส่วนการจัดการขยะในครัวเรือนส่วนใหญ่ใช้วิธีการเผา ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเป็นวิธีที่ง่าย และสะดวกที่สุดที่จะกำจัดขยะให้หมดไปได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Yungyeon (2013 : 79 - 80 ; Decha, 2013 : 141 - 145) ที่พบว่าประชาชนมีวิธีการจัดการขยะในครัวเรือนโดยวิธีการเผา ด้านกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ด้านการมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและการวิเคราะห์ปัญหา ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล และด้านการวางแผนการจัดการขยะในชุมชน อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ สาเหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าประชาชนมีความตระหนักและให้ความสำคัญในปัญหาการจัดการขยะมากขึ้นในขณะที่หน่วยงานได้มีการรณรงค์ ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการจัดการขยะอย่างต่อเนื่อง และได้มีการจัดโครงการกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะโดยตรงจึงทำให้ประชาชนตระหนักและเข้าใจในกระบวนการมีส่วนร่วมมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Thai Arnn (2016 : 86-87) ที่พบว่าการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่าแร่จอก อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล และด้านการมีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Heng Wanit (2009 : 82-83) ที่พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลตำบลละหานทราย อำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนอยู่ในระดับสูงมาก ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนแก้ไขปัญหา การจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน และด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามผลและประเมินผลการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง

ในด้านแนวทางการจัดการขยะขององค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของข้อที่ 3 ซึ่งเป็นการหาแนวทางในการจัดการขยะในชุมชน วิธีการดำเนินการตามแนวทางมีดังนี้ คือ 1) ปลุกฝังและสร้างจิตสำนึกให้แก่เด็กเยาวชนและประชาชนในพื้นที่ ในการลดปริมาณการผลิตขยะมูลฝอย โดยรณรงค์ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการลดการผลิตขยะมูลฝอยในแต่ละวัน 2) สร้างแนวทางและวินัยในการคัดแยกขยะจากต้นทาง โดยการออกให้ความรู้แก่ประชาชน

เกี่ยวกับการคัดแยกขยะ การบริหารจัดการขยะในครัวเรือนและชุมชนของตน 3) ส่งเสริมการลดปริมาณขยะ ลดภาระค่าใช้จ่ายและลดพื้นที่ในการกำจัดขยะและให้สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้ หรือการรวบรวมเพื่อนำไปสู่การแปรรูปเพื่อใช้ใหม่และมีการจัดระบบวิธีจัดเก็บโดยมีการกำหนดแนวทางต่างๆ เช่น 1) กำหนดจุดวางขยะที่ชัดเจน 2) กำหนดวันจัดเก็บเช่นวันคี่เก็บขยะแห้งวันคู่เก็บขยะเปียก โดยมีป้ายประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบในแนวปฏิบัติ 3) กำหนดเวลาจัดเก็บที่แน่นอน (05.00 – 06.00 น) 4) องค์การบริหารส่วนตำบลมีที่คัดแยกขยะ (หลังจากดำเนินการตามข้อ1-3) คือ ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลตาโกน (นำขยะที่เก็บเข้าสู่กระบวนการทำปุ๋ยหมัก) 5) ขยะที่เป็นพิษจะทำการจัดเก็บอย่างน้อยเดือนละครั้งหรือตามความเหมาะสม มีการจ้างเหมารถบรรทุกขยะและจ้างเหมาคนเก็บขยะ 2 คน และ 6) เก็บค่าธรรมเนียมในการจัดการขยะครัวเรือนละ 20 บาท / เดือน

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

จากการวิจัยแนวทางการจัดการขยะชุมชนแบบมีส่วนร่วมในครั้งนี้ทำให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชนในชุมชน และหน่วยงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยขอเสนอแนะแนวทางโดยจำแนกออกเป็นข้อเสนอแนะในงานวิจัยและข้อเสนอแนะในการทำวิจัยในครั้งต่อไปซึ่งจะนำเสนอเป็นส่วนๆดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในงานวิจัย

1.1 องค์การบริหารส่วนตำบลควรกำหนดนโยบายในด้านการส่งเสริม รมรณรงค์เกี่ยวกับการจัดการขยะภายในชุมชนอย่างจริงจังและต่อเนื่องโดยการเผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจในการจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่ชุมชน เช่น การกำหนดเวลาที่ชัดเจนในการจัดเก็บ และเวลาในการออกให้บริการเพื่อแก้ปัญหาขยะตกค้าง การนำขยะเปียกที่เป็นเศษอาหารมาทำเป็นปุ๋ยหมัก เพื่อใช้ประโยชน์ภายในชุมชน ซึ่งกระบวนการดังกล่าว องค์การบริหารส่วนตำบลต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ประชาชนเกิดความมั่นใจและเกิดจิตสำนึกร่วมกันในการแก้ปัญหาภายในชุมชน

1.2 องค์การบริหารส่วนตำบลควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนตระหนักถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและอนาคต เพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดการขยะภายในชุมชน และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นๆ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ถึงวิธีการจัดการขยะในชุมชนอย่างถูกต้อง และยั่งยืน เช่น พยายามใช้ของที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้ การคัดแยกขยะต้นทางเพื่อลดปริมาณขยะและการคัดแยกขยะที่เป็นพิษ เช่น หลอดไฟฟ้า กระจก ยานพาหนะ แบตเตอรี่ กระป๋องสเปรย์ ที่มีสารเคมี ถ่านไฟฉาย และโลหะหนักอื่นๆ

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยเชิงเปรียบเทียบกับองค์กรปกครองท้องถิ่นอื่นในเรื่องแนวทางการจัดการขยะภายในชุมชนเพื่อนำแนวทางของการจัดการขยะที่ดีของแต่ละท้องถิ่นมาสร้างเป็นแนวทางในการจัดการขยะที่เหมาะสมกับท้องถิ่นต่อไป

2.2 ควรมีการวิจัยและพัฒนา รูปแบบ แนวทางการจัดการขยะภายในชุมชน แบบครบวงจร เป็นเครือข่ายความร่วมมือขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบของการบูรณาการ

เอกสารอ้างอิง (References)

- กรมควบคุมมลพิษ. (2547). การกำจัดขยะมูลฝอยแบบฝังกลบอย่างถูกหลักสุขาภิบาล. กรุงเทพฯ : กรมควบคุมมลพิษ.
- กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม. (2547). ความรู้สิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ : กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม.
- ไกร บุญมาเรือน. (2553). การพัฒนารูปแบบการจัดการขยะชุมชนแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลเหมืองแก้ว อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- จันทร์เพ็ญ มินคร. (2554). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอย ของชุมชนตำบลบางนางลี่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม. กรุงเทพฯ: คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- ัญญพร ไทยเอื้อ. (2559). การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่าแร้งออก อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนานาชาติแสตมฟอร์ด.
- นัยนา เดชะ. (2556). การมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยของประชาชนในตำบลเสม็ด อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2535). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น
- สมนึก เสงวาณิชย์. (2552). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาล ตำบลละหานทราย อำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- สุรพงษ์ เล็กสมบูรณ์. (2557). กลยุทธ์การจัดการขยะชุมชนแบบประชาชนมีส่วนร่วมของเขตเทศบาล เมืองกาฬสินธุ์. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สุนิรัตน์ ยั่งยืน และคณะ. (2556). การวิจัยแบบมีส่วนร่วมในการจัดการธนาคารขยะของชุมชนบ้านหัวหนอง ตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม. วารสารวิจัยสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 6(3): 158-167.
- อมรสิทธิ์ เทียนชูบ. (2553). การจัดการธนาคารขยะสำหรับชุมชน กรณีศึกษาชุมชนอยู่เจริญบุญมา เขตดอนเมือง. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.

Translated Thai References

- Boonmareoun, K. (2010). **The Development of Style to Participation Waste Management in Muang Keaw Tambon Administrative Organization, Mea Rim District, Chiang Mai Province.** Master of Public Administration Thesis in Local Government, Graduate School, Khon Kaen University. [In Thai]
- Decha, N. (2013). **People of Waste Management to People on Samet Tambon, Chaiya District, Suratthani Province.** (Master degree Thesis). Not Appear of Publication Year: Songkranakrarin University. [In Thai]
- Department of Environment Quality Promotion. (2004). **Knowledge of Environment.** Bangkok: Department of Environment Quality Promotion. [In Thai]
- Department of Pollution Control. (2004). **Waste Management by Landfill Correctly and Sanitary.** Bangkok: Department of Pollution Control. [In Thai]
- Heng Wanit, S. (2009). **Participation of People in Garbage Management in Lahansai Subdistrict Municipality, Lahansai District, Buriram Province** Master of Public Administration. Graduate School, Burirum Rajabhat University. [In Thai]
- Leksomboon, S. (2014). **The strategies for community solid waste of management by using the people participation in muang kalasin municipality.** Master of Public Administration. Thesis in Local Government, Graduate School, Khon Kaen University. [In Thai]
- Meenakorn, C. (2011). **People Participation in Waste Management of Bang Nag Li Tambon Community, Umpawa District, Sumutsongkram Province.** Bangkok: Faculty of Science and Technology, Sounsunantha Rajabhat University. [In Thai]
- Srisa Art, B. (1992). **Introduction to Research.** The second publication. Bangkok: Suweeriyasan Press. [In Thai]
- Thai Arnn, T. (2016). **People's Participation in the Solkd Waste Management In Tharngok Subdistrict Administrative Organization, Ban Laem District, Phetchaburi Province.** Master of Public Administration. Graduate School, Stamford International University. [In Thai]

- Theinchoop, A. (2010). **The Waste Bank Management to Community: A Case Study of Youu Chareon Community, Don Muang. Bangkok.** Master of Science. Graduate School, Pranakorn Rajabhat University. [In Thai]
- Yungyeon, S. et al. (2013).The Participation Research of Waste Management Bank to Community, Ban Hou Nong, Kham Reang Tambon, Kantharawichai District, Mahasarakham Province. **Journal of Public Health Research, Khonkaen University.** 6(3): 158-167. [In Thai]